

statutory conditions, such as the furnishing by trade unions of annual financial returns, are complied with, and should not, in any event, infringe the generally accepted right of organisations to draw up their constitutions and rules, to elect their representatives in full freedom and to organise their administration and activities. Where measures of other than purely formal supervision exist in the case of trade unions which are at a relatively early stage of development, the government should bear in mind the desirability of relaxing such measures, progressively and as quickly as possible.

References

1. The Freedom of Association and Protection of the Right to Organise Convention. (1948). No 87.
2. Constitution and Rules of the Trade Unions of the U.S.S.R. (1954). Adopted by the 11th Trade Union Congress of the U.S.S.R., 15 June 1954. Moscow, Central Council of Trade Unions, Profizdat.

Обловацька Наталія,

Київський університет імені Бориса Грінченка,

м. Київ, Україна,

n.oblovatska@kubg.edu.ua

ЗАРУБІЖНІ КЛАСИФІКАЦІЇ ПРАВ ДИТИНИ

FOREIGN CLASSIFICATIONS OF THE RIGHTS OF THE CHILD

Невід'ємною складовою прав людини є права дитини. В міжнародних нормативно-правових актах та національному законодавстві визначено, що саме діти потребують особливого захисту з боку держави. При цьому їх місце у світі залежить від змісту та специфіки прав неповнолітніх осіб.

Метою публікації є дослідження зарубіжних класифікацій прав дитини.

Існування різних правових систем у світі сприяло створенню низки класифікацій прав дитини. На думку Б. Франкліна, найпоширенішим є поділ прав дитини на дві групи [1], а саме:

1) юридичні права (legal rights) — можливості дитини, що передбачені законом та повинні бути здійсненні через наявні в державі правові інститути. Наприклад, в Англії в Акті “Representation of the People Act” (1969) передбачено право на голосування [5, 15].

2) моральні права (moral rights) — ті можливості, які не мають визнання в законі. Наприклад, можна говорити, що кожен має право на голосування незалежно від віку. При цьому жодних гарантій того, що ця вимога втілиться в реальність в усіх сферах суспільного життя немає. З точки зору Х. Родхема, в категорії «моральні права» поняття «права» є умовним, оскільки воно стосується не прав, а інтересів [7, 1]. Є. Бентам вважає, що існування поняття «моральні права» є концептуальним нонсенсом [2, 10].

Це надає нам можливість стверджувати, що *юридичні* права описують *існуючі* права дитини, а *моральні* права — права, до яких дитина *прагне*.

Найбільш загальними класифікаціями прав дитини, які сформува-лися зі спрощених, є такі класифікації, як “ЗР” і “SDPP”.

Перша класифікація “ЗР” включає наступний перелік.

1. Provision (забезпечення) — можливості дитини, що забезпечують задоволення основних її потреб. Наприклад, право на освіту, право на відпочинок.

2. Protection (захист) — можливості дитини, що гарантують їй захист від шкідливого впливу зі сторони сім’ї або суспільства. До таких прав належать: право на захист від жорстокого поводження, право на захист від сексуальної експлуатації.

3. Participation (участь) — права дитини на самостійні дії і участь у суспільному житті, а саме: право на вільне вираження своїх поглядів з усіх питань щодо дітей [4, 100].

З часом Дитячий фонд ООН — ЮНІСЕФ, доопрацювавши вищезазначену класифікацію, запропонував розподіл прав дитини під назвою “SDPP”. Ця класифікація включає:

- survival right (право на виживання);
- development right (право на розвиток);
- protect right (право на захист);
- participation right (право на участь).

В свою чергу, М. Фрімен розподілив права дитини на 2 групи, а саме: welfare rights (права дитини на благополуччя) і protective rights (права дитини на захист) [6, 52]. Ці групи прав базуються на вимогах дітей, що стосуються їх свободи від контролю дорослих і їхньої автономії.

На думку Б. Франкліна, класифікація прав дитини складається з:

— прав на добробут (welfare rights) — найважливіших можливостей дитини, які відображаються в Декларації прав дитини та гарантують всім дітям право на освіту, право на медичні послуги, право на їжу, право на житло. Враховуючи те, що ці права є основою життєдіяльності дитини, то їх надання і захист є беззаперечним завданням держав для забезпечення мінімального добробуту дитини;

— прав на захист (protective rights);

— прав дорослих (adult rights) — деякі науковці зарубіжних країн вважають, що діти повинні мати такий же перелік прав, який мають дорослі. Зважаючи на те, що вік є ірраціональним і довільним критерієм, то на підставі цього дітям відмовляють в їх правах;

— прав батьків (rights against parents) — права, які надають дитині можливість відстоювати і захищати свої інтереси у суді [3, 14–15]. А особам, які не досягли повноліття, — використовувати право на незалежність і автономію, зокрема, на перегляд телепередач залежно не від віку дитини, а від її побажання, або право зробити аборт чи право залишати батьків.

Найпоширенішою класифікацією є розподіл прав дитини на 5 груп: особисті, соціальні, економічні, культурні та політичні права. Проблема розмежування прав за цими категоріями сприяла виникненню всесвітнього руху за права дитини, а саме: за те, щоб діти мали всі фундаментальні особисті права і могли самостійно ними розпоряджатися. Ця класифікація була взята за основу Конвенцією ООН про права дитини. І ці різновиди є аналогічними до класичного розподілу прав людини. При цьому вітчизняні й зарубіжні вчені-правники розподіляють права і свободи людини за сферою суспільних відносин та характером потреб людини або цінностей, що виступають їх об'єктом саме на:

— громадянські (особистісні) — можливості збереження, прояву, розвитку і захисту індивідуального морально-психологічного стану людини, її світогляду та духовності;

— соціальні — можливості щодо забезпечення належних соціальних умов життя;

— культурні — можливості доступу до духовних здобутків людства, їх засвоєння, використання та участі в подальшому їх розвитку;

— економічні — можливості людини реалізувати свої здібності і здобувати засоби до існування, беручи участь у виробництві матеріальних та інших благ;

— політичні — можливості людини брати участь у державному і громадському житті суспільства, впливати на діяльність різноманітних державних органів, вносити пропозиції щодо поліпшення роботи державних органів, їх службових осіб та об'єднань громадян [9, 148–149].

Існує й інший варіант класифікації прав дитини. Їх поділяють на:

а) негативні — включають права на захист від будь-якого втручання, у тому числі з боку держави, у здійсненні громадянських (як члена громадянського суспільства) і політичних прав (як учасника політичного життя) та інших прав;

б) позитивні — передбачають права особи на поліпшення свого становища і підвищення культурного статусу, забезпечувані державою [8, 48].

Тобто запропонована класифікація спирається на існування негативного і позитивного аспектів свободи.

Таким чином, існують різні класифікації прав дитини. Їх наявність та розподіл на групи допомагають краще зрозуміти сукупність прав та обов'язків дитини, які зумовлені її віком, та визначити їх основний зміст. Відповідно наявність різних класифікацій прав дитини дає можливість не прогледіти всієї сукупності прав, що входять у правовий статус дитини.

Джерела

1. Franklin B. *The Rights of Children*. Oxford: Basil Blackwell, 1986. — 237 p.
2. Farson R. *Birthrights*. New York: Penguin, 1974. 165 p.; Campbell K. *Legal Rights*. London: King College, Copyright, 2005. — 10 p.
3. Franklin B. *The Rights of Children* / edited by Bob Franklin, Oxford: Blackwell, 1986. — P. 14–15.
4. Hammarberg T. *The UN Convention on the Rights of the Child and How to Make it Work*. Human Rights Quarterly, 1990. Vol. 12. — P. 100.
5. McGuinness J.L. *Representation of the People Act, 1969 : alphabetical index to changes in electoral law*. London : Shaw & Sons, 1970. — 15 p.
6. Michael D.A. Freedman. *Taking Children's Rights More Seriously*. Int. Jnl. of Law, Policy and the Family Volume, 1992, Number 6 (1). — Pp. 52–71.
7. Rodham H. *Children Under the Law*. Harvard Educationan Reviен, 1973. — P. 1.
8. Кудрявцева О.М. Питання класифікації та систематизації конституційних прав і свобод дитини в Україні / О.М. Кудрявцева // *Юридична Україна*. — 2014. — № 2. — С. 47–51.
9. Швець І.В. *Поняття та класифікація прав дитини в Україні* / І.В. Швець // *Бюлетень Міністерства юстиції України*. — 2012. — № 12. — С. 145–151.